

1410/206

KISWAHILI

Juni/Julai 2021

Muda: Saa 3

**THE KENYA NATIONAL EXAMINATIONS COUNCIL
NATIONAL CERTIFICATE IN SOCIAL DEVELOPMENT**

KISWAHILI

Muda: Saa 3

MAAGIZO KWA WATAHINIWA

*Mtihani huu una sehemu NNE muhimu:
insha, ufahamu, matumizi ya lugha na mbinu na vifaa vya kufundisha.
Jibu maswali yote kwenye kijitabu ulichopewa.
Ni muhimu sana ufuata maagizo uliyopewa mwanzo wa kila sehemu.
Majibu yote lazima yaandikwe kwa lugha ya Kiswahili.*

Kijitabu hiki kina kurasa 5 zilizopigwa chapa.

**Watahini ni lazima wahakikishe kuwa kurasa zote za karatasi
ya mtihani zimepigwa chapa sawasawa na kuwa maswali yote yamo.**

SEHEMU YA KWANZA: INSHA (alama 20)

Jibu swali moja kutoka sehemu hii.

1. (a) Ufisadi umekwamiza juhudini za maendeleo nchini. Jadili.
- (b) Umepata kazi ya utangazaji katika kampuni moja nchini. Umealikwa kwa mahojiano kati yako na mkurugenzi wa kampuni hiyo. Andika jinsi ulivyotekeleza mahojiano.
- (c) Tunga kisa kinachodhihirisha maana ya methali ifuatayo: Tamaa mbele mauti nyuma.

SEHEMU YA PILI: UFAHAMU (alama 30)

Jibu maswali yote katika sehemu hii.

2. *Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali.*

Lugha inaweza kuelezwu kwa jumla kuwa ni mfumo wa kueleza chanzo au kiini cha mawasaliano na sote tunakubaliana kuwa matumizi yake yameanza tangu kuumbwa kwa binadamu kwani ni vigumu kukisia kuwepo kwa jamii ya watu bila lugha ya mawasaliano yoyote ile.

Katika taifa lolote, huwepo na lugha moja au hata zaidi ya moja ambayo huwa ndicho chombo cha mawasaliano ya taifa katika nyanja za: elimu, maandishi, siasa na biashara. Kwa mfano, mataifa ya Kanada hutumia lugha mbili kwa usawa kama lugha za taifa na za kikazi. Lugha ya taifa ni lugha moja ambayo huteuliwa kutumika katika shughuli zote za taifa hasa katika nchi yenye lugha nyingi za kikabila. Lugha ya taifa ni muhimu sana kwa maisha na maendeleo ya taifa lolote lile. Lugha hii huwa ndiyo kiungo cha kueneza umoja na uelewano miongoni mwa jamii nyingi tofauti na huwa kama kitambulisho kwao kwa kuwa wao ni ndugu wa jamii moja kubwa, yaani taifa lao.

Kenya ni mfano mzuri wa taifa lenye lugha nyingi zinazozidi 40 za vikundi vidogo vidogo vya kikabila. Hapo zamani kabla ya miaka mia moja hivi iliyopita kila kimojawapo cha vikundi hivi kilitambulika kama taifa huru. Baada ya kuja kwa serikali ya kikoloni na hasa baada ya Kenya kujinyakulia uhuru, ilijiri haja ya kuunganisha raia wote chini ya taifa la Kenya lililo na mchanganyiko wa tamaduni za watu wengi wenye mila, desturi, imani na itikadi tofauti. Utamaduni humaanisha jumla ya amali na tabia za watu wa jamii fulani. Amali hizi zinafungamanisha fikira, ustaarabu, mila, taasisi na sanaa za ainà zote za jamii inayohusika. Ili kujieneza na kujiimarisha, taifa huhitaji chombo hicho kuwasaliana na kuwaunganisha watu wake wenye asili mbalimbali. Chombo hicho huwa ni lugha ambayo siyo tu kwamba ni schemu ya utamaduni wa jamii bali pia ni njia muhimu sana ya kutawanya na kustawishia ule utamaduni.

Katika taifa lenye lugha nyingi kama Kenya kwa mfano, lugha ya taifa inayozungumzwa na kueleweka na idadi kubwa ya raia na ambayo imekiuka mipaka na tofauti za kikabila **ni njia** muhimu sana ya kueneza maongozi ya taifa, bendera ya taifa, ndicho kielelezo cha taifa lolote lile lililo huru. Lugha kama hiyo huvunja na hukomesha hisia za kibinaksi na kikabila na **badala** yake kuunda moyo wa uaminifu wa kitaifa.

Zaidi ya kuwa chombo cha mawasiliano, lugha ni kielelezo cha fikira na hisia za binadamu. Lugha ya watu fulani haituelezi tu ujuzi na maarifa yao bali pia mtazamo wao kimaisha, falsafa na mawazo yao. Kwa ufupi lugha hutufahamisha namna watu waizungumzayo ile lugha wanavyofikiri na kufanya maazimio. Lugha ni sehemu ya utamaduni wa taifa ilimozaliwa na lazima lugha hiyo ifunzwe katika muktadha wa maisha ya jamii ihusikayo, pia utamaduni wa jamii hautenganiki na lugha yake.

MASWALI

- (a) Ni nini fasiri ya neno lugha? (alama 2)
- (b) Tofautisha baina ya lugha ya taifa na lugha ya kikazi. (alama 2)
- (c) Kwa nini lugha ya taifa huhitajika sana katika nchi ya Kenya? (alama 2)
- (d) Taja kazi tatu kuu zinazotekelze na lugha ya taifa? (alama 3)
- (e) Eleza majukumu manne ya lugha kwa jumla. (alama 4)
- (f) Eleza maana ya msamiati ufuatao kulingana na taarifa.
 - (i) zinafungamanisha.
 - (ii) Amali na tabia za watu.
 - (iii) Kielelezo.
 - (iv) Muktadha wa maisha ya jamii.(alama 4)
- (g) Toa ufanuzi wako kuhusu utamaduni wa taifa la Kenya. (alama 3)
- (h) Mfumo wa elimu nchini Kenya unaipatia lugha ya Kiswahili kipaumbele. Jadili. (alama 10)

SEHEMU YA TATU: MATUMIZI YA LUGHA (alama 30)

Jibu maswali yote katika sehemu hii.

3. (a) Sahihisha sentensi zifuatazo.
- (i) Maziwa ambayo iliyomwagika iliganda. (alama 2)
- (ii) Kitabu yangu iliyopotea imepatikana nyumbani yake. (alama 2)
- (b) Andika katika hali iliyowekwa kwenye mabano.
- (i) Alikatwa kidole kwa kisu kikali. (alama 2)
- (udogo) _____
- (ii) Jibwa lile lilibweka usiku kucha. (alama 2)
- (wastani) _____
- (c) Weka nomino hizi katika ngeli zake. (alama 2)
- (i) mkora
- (ii) gurudumu
- (d) Ainisha maneno katika sentensi hizi.
- (i) Mgeni alisimama nje ya lango kubwa kabla ya kufunguliwa.
_____ (alama 2)
- (ii) Watu wote walisafiri kwenda ngambo kwa ndege kubwa.
_____ (alama 2)
- (e) Unda nomino kutokana na vitenzi vifuatavyo. (alama 2)
- (i) zozana _____
- (ii) saka _____

- (f) Andika kwa kinyume.
- (i) Mzee alijitwika jamvi na kwenda nyumbani. (alama 2)
- (ii) Aliweka matunda yote kikapuni na kuelekea sokoni. (alama 2)
- (g) Kanusha:
- (i) Tutamaliza masomo vizuri ikiwa tutatia bidii. (alama 2)
- (ii) Babu na nyanya wamezeeka sana lakini wana bidii shambani. (alama 2)
- (h) Kamilisha kwa tanakali zinazofaa.
- (i) Tumbukia _____ (alama 1)
- (ii) Legea. _____ (alama 1)
- (i) Andika katika msemo wa taarifa. (alama 2)
- “Mimi nitawakaribisha wageni leo jioni kisha nitaondoka kwenda kwangu kesho.”
Maria alimwambia Juma.
- (j) Eleza maana ya methali hii. (alama 2)
- Mpiga ngumi ukuta humuza mkonowe.

SEHEMU YA NNE: MBINU NA VIFAA VYA KUFUNDISHIA (alama 20)

Jibu mwaswali yote katika sehemu hii.

4. Umealikwa kwa shule ya sekondari uliyoisomea kuwazungumzia wanafunzi kuhusu hatari za mimba za mapema kwa wanafunzi wa shule.
- (a) Andika hotuba utakayoitoa kwa wanafunzi hawa. (alama 10)
- (b) Eleza mbinu na vifaa utakavyotumia katika mafunzo yako. (alama 10)

HUU NDIO UKURASA WA MWISHO ULIYOPIGWA CHAPA.